

Број
20
пара

БАЛКАНСКИ РАТ

Број
30
џилера

УРЕДНИШТВО:
Краља Милана ул. бр. 2. ТЕРАЗИЈЕ

У СЛИЦИ И РЕЧИ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК
ДУШАН МИЛ. ШИЈАЧКИ

Излази сваке недеље. Ванредно по потреби. — Претплата тромесечно два динара.

НАШЕ ВОЈСКОВОЂЕ

КОМАНДАНТ ТИМОЧКЕ ВОЈСКЕ, ГЕНЕРАЛШТАБНИ ПУКОВНИК

Вукоман Арачић

ОСВАЈАЧ КУЛЕ И БЕЛОГРАДЧИКА

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Њ. В. Краљица црногорска
МИЛЕНА

СРПСКИ СЕЉАК

Ви вредни и мирни, смерни и кротки земљорадници, постадосте за ноћ војници и ратници. Од првога дана ратовања задивљавасте свет и срцем витешким и срцем хуманим и срцем културним.

Давно одосте. Далеко идосте. Многе битке избористе. Из рата у рат гредисте. Свуда побеђивасте. Многе земље српске ослободисте. Три мора видосте. Много се натисте. И глад и жеђ и умор и кишу и снег и жеђу и тешке болести сносисте. Без преобуке месецима бесте. Све трпесте. Све чинисте. Много учинисте. Ненадмашни сте.

Скоро ће томе бити година дана како се растадосте од својих колебица, кућица и њивица и од рала и волова да се прихватите митраљеза, цушке и топова.

Сваки је од Вас Хајдук Вељко био. Сваки је смрт презирао. Сваки је се с њоме у коштац хватао. Али, Ви то нисте чинили ни као освајачи ни осветници, него само као ослободиоци. Родољубље Ваше велико је.

Главни сте стуб држави својој у миру. Доказали сте да сте то и у ратовима. Србија је овако силно заблистала зато што јој морална и материјална снага њезина, поглавито почива на широкој солидној демократској основи: на плећима многобројних независних малих пољопривредника. Нити фабрички радник може испољити ону издржљивост, нити зависни спахијски сељак оно одушевљење као што то може сваки независни српски сељак — мали пољопривредник.

Србија је баш зато најсрећнија земља што је земља сељачка.

Кад сте у рат полазили, били смо до сржи у костима прожети уверењем да су то дани најсудбоноснији. За све време ратовања били смо свуда у мислима с Вама. Сада када Вас дочекујемо, сматрамо ове тренутке за најзначајније, за најрадосније. Од силног радосног узбуђења према свеколиким успесима Вашим, од силне захвалности коју осећамо према Вама због патњи Ваши, самопрегорења Вашег и свеколиког узоритог држања Вашег, просто не знамо како да Вас дочекамо, како да Вас поздравимо, како да Вам се поклонимо шта да Вам кажемо. Надмашили сте и себе саме и све највеће ратнике на свету и сва очекивања наша. Сваки наш покушај да Ваша велика дела опишемо неизводљив је. Од крви и костију Војске Српске коју сте Ви сачињавали,

Њ. В. краљица мати - грчка ОЛГА

сазидана је Велика Србија! Ни кад би смо сви ми који Вас дочекујемо, добровољно поледали, да по нама газите кад у престоницу као ратници — победиоци улазите, не би смо Вам довољно показали колико Вас поштујемо и волимо. Славна дела Ваша исписана су на вечита времена патњама Вашим, проливеом крвљу Вашом и многобројним животима Ваших палих другова.

Мир је закључен. Погасили сте логорске ватре, Пошли сте домовима. Али не чека Вас ни на домовима одмор. Мученици сте били у ратовима, мученици ћете бити и даље. Спремати се треба да се стечено очува и да се велико народно дело потпуно доврши. Али у колико сте већи мученици и трудбеници, у колико боље будете завршили рад на стварању српске државе на што јачој и широкој основи, у толико ће Ваш нараштај сјати силније и дуже пред потоњим нараштајима.

Ми безмерно поштујемо све ратнике наше, али Ви сте најнапаћенији, најмногобројнији, најзаслужнији а и најмернији. Ви не очекујете ни чинове ни ордене, ни лифериције нити какве друге повластице. И не треба Вам то. Држава треба Вама да се одужи на начин који ће бити и по њу и по све Вас, много кориснији. У Сељачкој Србији, ради општег добра и Вашег и државног, треба неодступно да тражите: Да се што пре озакони средишна установа која ће имати у дужности да се стара о свеколиком унапређивању пољске привреде и о заштити малог пољопривредника, на име, да се оснује Земљорадничка Комора. А, осим тога, да се што пре подигне бар у сваком срезу по једна двогодна практична пољопривредна школица (Ратарница), у којој би Ваш подмладак стицао потребна савремена пољопривредна знања и упознао најсавршеније пољопривредне справе и алате, те био оспособљен да са мање труда, зноја, грбљења и времена, производи много више и много боље него што се производило до сада и сада и при највећим мученичким напорима Вашим. Онда ћемо кадри бити да још орнију, већу и спремнију војску у одбрану Српства поведемо.

Овај овакав поздрав написасмо Вам, браћо Сељаци, да би вам се и овим путем колико одужили трајном големом поштовању које осећамо према Вама и према нашој милој Отаџбини. Ђ. П. К. Шапчанин.

Долазак миротвораца

Свечан дочек српских, црногорских и грчких делегата у Београду при повраћају из Букурешта.

Наша слика приказује моменат изласка г.г. Пашића, Веницелоса и Вукотића из брода на београдску обалу, на којој их је дочекала непрегледна маса света бурним клицањем, које је заслужена награда за њихове труде и напоре крунисане успехом у Букурешту.

Наше војсковође

ПУКОВНИК ВУКОМАН АРАЧИЋ КОМАНДАНТ ТИМОЧКЕ ВОЈСКЕ

Међу нашим старим и опробаним ратницима, који срећно учествоваше у пет ратова, берући у њима увек лаворике славе једно од почасних места заузима стари ратник пуковник Вукоман Арачић, који је и у овоме рату прославио српско оружје заузећем Куле и силно утврђеног Белоградчика и доспевши до пред саме зидине Видина и Лом-Паланке, чију је предају осујетило брзо примирје.

Пуковник Арачић је из старе официрске гарде. Рођен 1840. године у селу Ланишту срез белички, округ моравски, ступио је у тадашњу артиљеријску школу 1869 са деветом класом, која је дала одличне офицере: ђенерале Божу Јанковића и Соларовића, пуковника Светозара Нешића, Светозара Станковића, Димку Николића, Јована Ф. Ковачевића и др. Септембра 1874, завршио је своје школовање као један од најбољих у класи и постао потпоручник. За пуковника Арачића кажу да је по вредноћи од како је један од највреднијих наших официра, који је од увек капао на војничком послу, који није напуштао ни када је отишао у пензију. Неуморним радом он се толико усавршио да је стекао глас једног од наших најбољих официра. Као такав био је командант дивизије и помоћник начелника Главног Ђенералштаба, а дуго је година био хонорарни и редовни професор Војне Академије, у којој је предавао ђенералштабне послове с ратном игром.

Осветници Сливнице

ЦРНОГОРСКИ ПОТПОРУЧНИК

† Милија Бакић

СЛАВНО ПАО НА ВРЕГАЛНИЦИ

У прошлом броју забележили смо осетан губитак црногорске војске јуначком смрћу потпоручника Бакића, а данас му доносимо слику, као турског потпоручника.

Учествовао је у оба српско-турска рата, а одликовао се у њима као и у српско-бугарском рату у коме је заузео крајеве, које је и овога рата славно са својом војском прегазисо. За ратне заслуге одликован је медаљом за храброст и Таковским Крстом с мачевима.

У првоме рату добио је положај команданта тимочке дивизијске области, а када је почео рат с Бугарима постао је командант Тимочке Војске, која се сјајно понела и извојевала велике успехе, с којима ће се српска војска увек дичити и поносити у толико више, што је пуковник Арачић имао под собом трећи позив с четири врсте наоружања, док је пред собом имао непријатељски први позив с модерним брзометним оружјем.

Наши старци, вођени старим искусним ратником пуковником Арачићем и његовим одличним помоћником потпуковником Ђоком Ђорђевићем, заслужили су да их ми хвалимо, а потомство слави, јер су се славно показали.

Неуморно вредни радници, на бојном пољу победним лавор-венцима увенчани ратник, непобедими српски војсковођа, тихи, мирни и ретко скромни пуковник Арачић задужио је војску и Отаџбину и његове заслуге признате су и неће остати без награде.

ОСВЕТНИЦИ СЛИВНИЦЕ

РЕЗЕРВНИ ПЕШАДИЈСКИ МАЈОР

✦ ПАВЛЕ МАРИЋ

КОМАНДАНТ III. БАТАЉОНА, VII. ПУКА III. ПОЗИВА
СЛАВНО ПАО КОД ВРАТАРНИЦЕ.

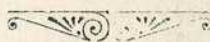
Мајор Марић је учествовао у српско-бугарском рату 1885 године. Тада му се допала војска и војнички живот, па је остао у њеним редовима дотеравши до чина капетана прве класе. Пре неколико година отишао је у пензију и као пензионер изучио је зубно лекарску технику и као зубни лекар радио је неко време у Крагујевцу, а по том се преселио у Београд.

Када је наређена мобилизација он је добио команду над батаљоном трећег позива седмог пука. С батаљоном био је на служби на северној граници. Дужност је вршио на потпуно задовољство старешина, те је за ревност награђен чином резервног мајора и одликован сребрном медаљом за ревносну службу.

Када је седми пук трећег позива одређен у састав Тимочке Војске мајор Павле је отишао на челу свога батаљона, храбро се борио са својим Београђанима, који су се сјајно показали и јуначки је пао 25. јуна код Вратарнице.

Учесник у сливничкој борби био је срећан што је крвљу својом спрао сливничку недаћу.

Слављ му!

На бојишту, када нема боја.

— Од Жив. О. Дачића —

(СВРШЕТАК)

На Грленским положајима, 23. јула 1913.

Силазимо и у саму дубодолину, која раздваја положаје на Црноме Камену и Калиманској Чуци од оних на Грлени. Пењемо се и уза саме Грленске Чуке. И опет нас нико не узнемирава. Идемо друмом, који је разривен гранатама; газимо по трави, која је натопљена крвљу; промичемо кроз житаре и стрџике, које су засуте шрапнелским зрнцима, и нико се не нервира нико да уздрхти, нико да укочи поглед, као што нам се дешавало само неки дан раније, кад смо пратили фијукање разорне гранате кроз ваздух и гледали, укочених зеница, како нам јури у сусрет као нека огромна црна тичурина, страпећи да нас не зареје у земљу или, после кад се распрене, не понесе као вихор горе у ваздух.

Долазимо већ на домак непријатељских пешачких ровова. Ту смо на стотиву, на десет, па и на двадесет метара далеко од њих. Видимо пушкарнице, кроз које вире челичне пушчане цеви; гледамо противника, који нас стреља очима, и чисто му на лицу читамо гнев, што не може, бар сада, кад смо му се овако примакли незаклоњени, да оспе плотуне на нас. И осећамо неко задовољство што смо ту, у непосредној близини противнику. Али нас то задовољство брзо оставља. Мало по мало на нас све то постаје равнодушно, монотono, досадно. Нема опасности, па нема ни дражи. Оно је било уживање: кад претрчавамо из рова у ров; кад се припијамо уз грудобран да се заклонимо од шрапнела, или кад се устресамо и од саме помисли, да међу нас упадне разорна хаубична граната, и да за један тренутак направи од нас потврђу кашу од земље и меса, зачињену крвљу.

Нема више шрапнела, да се испред нас и око нас ките као беле руже, па нема око где ни да се заустави. И наши коњи као да све то осећају, па и они оборили главе и тромо корачају. Нема као оно до пре неки дан, да фрчу, да копају ногом, да унезверено гледају око себе и да се пропињу.

Ни за разговор нисмо некако више орни. Махом ћутимо и у мислима поново преживљујемо све оно, што смо последњих дана претурили преко главе по тим положајима, по којима се сад тако безбрижно крећемо.

Тек по неки само прекине ћутање, указујући на ово или оно, и подсећајући на по што шта, што се тако скоро ту догодило, а што нам сад већ изгледа да је било у давној прошлости.

— Пази, како су разорне изриле ову ливаду, — показује неко другоме ливадицу испод самога Црнога Камена, која је доиста сва била изривена од граната.

— Моје, што нас овде окупише десетого! — подсећа нас други на борбу од 10. јула, кад нас ту на Црноме Камену просто засуше шрапнелима.

И овда опет настане тајац.

А докле је била борба, кад год смо били на положајима, били смо готово сви расподожени за говор и разговор, па је често било и шале баш овда, кад је било највише опасности.

И наши су сад утврдили положаје, на којима их је застало примирје. Са оно мало пионирских алата, што су га имали код себе, наши су војници изобразили оне косе и љувике. У камену су усекли ровове; од камена и земље подигли грудобране, на којима су направили пушкарнице; над рововима су направили бивдаже, да им ни шрапнел не може досадити; па су још све ровове повезали саобраћајницама, тако да од сада на овим положајима више нећемо имати обичну пољску војну, него прави опсадни, тврђавски рат, јер смо од наших положаја за ово кратко време направили, пијуком и ашовом, праве неосвојене тврђаве.

Бугари гледају шта ми радимо, па одмах то исто и они чине. Тако, наши копају дугачке ровове, због саме природе терена на коме су; Бугари то виде и одмах своје ровове, који су били за десетине, продужују, везују један с другим, и тако их издужују у неправилне линије. Наши праве од грања настрешице над рововима, да се заклоне од сунца; Бугари то опази, али не знају циљ овим настрешицама, па одмах окитише своје ровове пободеним гранама. И тако то непрестано бива.

И ако је примирје, наши су непрестано у рововима. Пушке су намештене у пушкарнице. Довољан је само један писак звиждаљке, па да на целој фронту загрокћу пушке.

Питам војнике зашто не изиђу мало из рова, да се сунчају и одморе. Они се смеше и одговарају:

— Нека, нека, добро је и овако. Боље је да смо сваки час спремни за борбу.

— Па сад је примирје? — шалим се ја.

— Ако. Бугари су готови на све. Више нас неће изненадити.

Сад идем од пука до пука, с положаја на положај, из рова у ров. Разговарам са официрима и војницима. Често се и напалимо.

Ваља видети ове људе препланула лица, с коликим самопоуздањем говоре о будућим борбама, а с колико опет скромности говоре о себи, о ономе што је било, о ономе што су до сада поднели и починили. Могао бих о томе читаву књигу написати.

И о противнику не говоре са омаловажавањем. Признају и њему издржљивост и јунаштво.

— Добро се бију, — говоре ми. Али ми се боље бијемо од њих. Да није српског војника, бугарски би био први.

Имају и право. Бугарски је војник, али онај обичан

војник, добар војник Али наш је још и бољи. Данас мучно да би се с нашим војником могао мерити ма који други војник. Зато и имамо оволико успеха; зато и можемо из победе у победу. Једано је оваква војска, као што је наша, и могла за овако кратко време издржати два, или, тачније, четири крвава рата, осветити Косово и спрати Сливницу.

Али што је најкарактеристичније, ова војска, која је толико издржала, која је победоносно провела српску тробојницу целим Балканским Полуострвом, није још заморена. Она би пошла још сада и у трећи рат.

— Да свршимо св о једноме трошку, — веле војници. Ратовали смо с Турцима и Бугарима. То су само два рата. А три пута Бог помаже.

Наши на Приморју

— Драч на Јадранском Мору —

Наша слика представља један део старославног српског града Драча на обалама дивног нашег плавог Јадрана, до којих је победоносно допрла српска војска, савлађујући препоне које су непознате у историји рат вања. На слици се види обала и морско пристаниште са црквицом. По жељи Европе српска војска се повукла из ових лепих крајева, који неће моћи процветати ни напредовати све док Драч не буде стално и трајно у границама наше Велике Србије.

О Драчу ми смо у неколико наврта опширније писали и донели смо неколико слика из њега, а данас ту колекцију допуњујемо и овом лепом сликом, која представља драчки кеј.

НОВА ПЛЕЈАДА

† **САВИ РАДОВАНОВИЋУ**, РЕЗЕРВНОМ ПОТПОРУЧНИКУ — ПЕСНИКУ.
СЛАВНО ПАЛОМ ОД „ХАМИДИЈЕ“

Волео си силно своју драгу груду,
Мислима си био предан своме роду —
Желео си да сви људи срећни буду;
Певао си, Саво, живот и Слободу!..

И једнога дана зацикаше трубе:
Позваше наш народ на нову Голготу!..
И наше армије са оружјем, грубе,
Пређоше границу, — пођоше Животу.

Крв попрска поља, легла црних врана!
Куманово, Скопље, тврди Битољ паде...
Петстолетна клетва — клетва Видов дана —
Скида се с нас расе, обновљене, младе!

Падосхе хероји за свету идеју,
За будући живот напаћеног рода,
И створише собом нову Епопеју:
Нов живот једног васкрслог народа
Из сопствене крви и сопствених мука.

И у тој плејади нових Леонида,
Пао си ти, Саво, у поднебљу плавом
Јадранскога Мора, чији песак скрива
Твоје младо тело, док се са нас скида
Анатема стара... Твој дух Горе снови
О Великом Српству овенчаном славом! — —

Ваљево, 29 Маја, 1913 г

Јов. Ј. Бабић

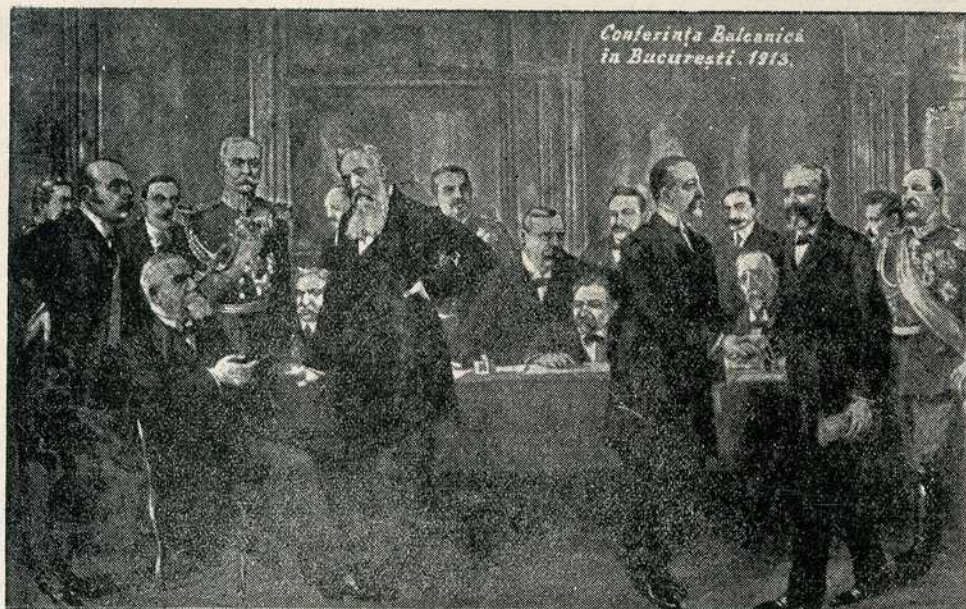
Краљ Карол својој војсци

Ваш одушевљени полет, са којим сте се одазвали моме позиву у тешким тренутцима, поново ми доказује да сте ви свакога тренутка спремни да жртвуете ваше животе за отаџбину. Ви сте пошли весели и са поверењем на поље части, остављајући ваше породице и решени да се смело ставите на супрот свима ратним опасностима. Многи од ваших другова подлегосхе немили-срдним болештинама са оне стране Дунава. Њихов губитак болно је повредио моје срце. Никад нећу заборавити осећаје љубави, којима сте ме окружавали са обе стране реке Дунава, онога дана када је војска пред мојим очима по други пут прешла ту грандијозну реку. Ваши ватрени узвици нашли су силног одзива од Карпата до Балкана и испунили су дубоко радосћу моје срце. Ви сте стигли преко сваког очекивања до гребена бугарских планина и ваше присуство довело је до мира без проливања крви и повећало нашу земљу једним важним крајем, који ће појачати нашу границу, и подигло је престиж Румуније у очима свију. За усмену на та дела, моћићете носити са чашћу на вашим грудима сведочанство овакве храбрости. Ускоро ће те се вратити на ваша огњишта задовољни што сте извршили вашу дужност и што сте исписали једну од најлепших страна историје ваше отаџбине. Приклонимо се побожно и управимо наше најгоплије молитве благодарности Свемогућем, што нам је допустио да доживимо оваке лепе дане и што остављамо нашим наследницима Румунију јачу и поузданију у своје синове.

Благодарим из свег срца мојој драгој војсци коју ћу ја вечито окружавати својом очинском љубављу.

Карол

Конференција мира у Букурешту

У Букурешту је, по нас повољно, свршено велико дело Мира, који нам је био тако потребан данас после скоро пуне године дана, како се цео наш народ налази под оружјем на бојном пољу лијући крв за част и величину Отаџбине. Мир је закључен, границе Србије далеко су помакнуте и на југ и на исток и на запад, Србија је данас велика и она ће се ускоро опоравити и бити много снажнија но што је била, много снажнија за вршење свога великог националног задатка. Успеси на бојном пољу неминовно су нам донели успехе и на дипломатском пољу на конференцији мира у Букурешту, где су представници свих зараћених страна углавили и потписали мир. Наша слика представља потписивање уговора и на њој се лепо виде: Пашић, Вукотић, Спалајковић, Мајореско, Веницелос, Тошчев, Фичев и други делегати.

Осветници Сливнице

† Радоје Д. Дединац

ПРОФЕСОР ПРВЕ БЕОГРАДСКЕ ГИМНАЗИЈЕ И РЕЗЕРВНИ НАРЕДНИК
IV ПРЕКОБРОЈНОГ ПУКА

Један за другим, људи лепих особина, радници великог гласа, наставници готово недостижне спреме, другови, чија се колегијалност неможе заборавити, нестају, одлазе из редова растужених просветних радника, скидају се с катедре истине, лепоте, врлине, губе се из школе и науке. Провевши године у храму науке; стекавши искуства, потребна за унапређивање знања у опште, за увећавање културе, за просвећивање подмлатка; пуни снаге и воље за рад. — они одлазе, ишчежавају не у тихој соби задубљеног научника, не у светом храму школе и поверене им омладине, већ у киши пушчаних и топовских зрна, у јуначком ограшју разјарених непријатеља, у мору проливене крви, у паклу митраљеске, топовске и пушчане ватре, — на бојном пољу!

Опасности за народни развитак, жарка жудња је дног народа који хоће да живи, захтевају жртве, захтевају борце, јунаке. И они, који су били хероји на пољу тихог, кабинетског унапређивања људског знања, на раду око увећања српске науке, српске просвете, нису могли а да не буду хероји и на бојном пољу, онде где је непријатељ грубом силом загрозио целом једном народу, целој једној култури, ономе што је било најдраже свима, који су ту културу увећавали, тај народ просвећивали, његово име величали, његов подмладак неговали. А на таком ограшју, на бранику тога мора се и падати. На њему је пао и Радоје Дединац, професор I београдске гимназије и резервни наредник IV прекобројног пука.

Пао је један диван, млад човек син, брат, научник, васпитач, друг, грађанин, Србин! Пао је телесно, ишчезао из очију сродника пријатеља, другова и необично ожалостио све оне, који знају ценити превелики губитак, који нам његова јуначка смрт донесе. Он, који је, понесен општим херојским заносом целога народа с одушевљењем међу првима полетео у борбу да и својом снагом, својим животом помогне проширење Србинове куће; он, који је издржао и кишу и снег и мраз и олују; он, који је трпео и глад и жеђ месецима,

бдио на мртвој стражи, газио у рововима под Једреном воду до колена; он, који је за част Србије трошио и снагу и крв своју па при гласовитом јуришу српском 13. марта кроз град непријатељских зрна напослетку победоносно и ушао у онај пакао, што се зове Једрене, — по чудном парадоксу судбине, по колосалној незахвалности небраће растао се са животом не тамо под Једреном, већ устрељен зрном оних, за које је само пре три месеца главу залагао! Пао је на Великом Говедарнику, у љутој борби 9. јула, погођен зрном које је носило смрт. И пао је као херој, као идеалан војник, поред свога команданта својих другова и војника, које је предводио..

Празнина, коју је овај пад у нашим редовима оставио, губитак, који нам је нанео, рана су, која је и сувише велика и сувише осетна!..

Радоје Дединац син је пок. Драгутина Дединца, судије. Радоје се родио 16. маја 1880. у Параћину. Гимназију је свршио као одличан ђак 1891.—1898., а географско-историјски одсек философског факултета Велике Школе, а мало доцније (2. новембра исте године) постављен и за суплента I београдске гимназије. У тој дужности био је до 23. септембра 1905., када је дао оставку, да би могао одслужити законом прописани рок у војсци. По изласку из војске био је од 20. августа 1906. до 20. септембра 1907. супленат у приватној гимназији проф. Зделара, а од тог доба поново супленат I. београдске гимназије, у којој је радио све до дана, кад је Отаџбина затражила и његов живот..

Наш је Дединац био необична појава. Као ђак вредан и одличан, остао је такав и кроз цео живот. Оскудније стање његове породице чинило је да се за све време школовања морао необично мучити. Па ипак његова идеална душа, његова љубав к науци, учинили су да је изабрао тако исто идеалистички позив и у животу — професуру, и одао се студији географије. Ова Дединчева љубав к овој науци привукла је пажњу проф. Цвијића и Дединац је био његов најревноснији ученик најмарљивији асистент, највреднији помагач у тешком раду на проучавању српске земље и српског народа.

Тај посао, тако диван, тако идеалан, тако пун полета, — то је била душевна наслада неумрлог Дединца! Дединац је волео Земљу. Њој, упознавању њених

лепота, њених тајана, њених истина, њеног живота, њене прошлости, њене будућности. Дединац је посветио цело своје биће, сав живот свој, сву младост своју. У проматрањима земљиног рељефа, у читању оних истина, које казују реке и потоци, мора и језера, планине и голине, стене и минерали, биље и животиње; у осећању оне поезије, којом географа надахњује студија величанствених пејсажа и историја народа, везаних за те пејсаже; у уметности, којом географ слика и за себе и за друге ону долину плача и уздаха, позорницу свих људских несрећа. *Земљу* уопште, — Дединац је црпео снагу за своје усавршавање, за развијање свога ума, своје племенитости, својих врлина. И све то уз његову неуморну енергију, уз његов изстрајан рад, израдило је од њега научника, географа, професора и незаборављеног радника.

Какав је био као научни помагач и оригинални радник, такав је Дединац био и као школски човек, професор и васпитач. Свуда само: спрема, љубав, изстрајност и вредноћа! И можда нико не може за њим толико зажалисти колико његови ученици, школа, у којој је радио, и колеге, с којима је својој дужности одговарао. Наставник географије и историје, Дединац је преносио на своје ученике не само своје сбилато знање већ их задахњавао оном великом сном идеалном љубављу према своме народу, својој земљи, свему оном што је лепо и корисно, да ја само сада могу замислити како ће велико изненађење, каква велика жалост бити у оних младих душа, кад оне на почетку нове школске године, сагледају да им нема онога који је њихову душу тако раздрагавао, њихов ум богатио њихову љубав освајао! Да, Дединца неће бити међу њима. Неће бити наставника, који их је онако братски онако очински проводио кроз лепа српска поља и дубраве, пео се с њима на врхове српских планина, походио градове и села, упознавао их са стаништем и природом српске земље и учио их љубити ту земљу и тај народ.

По своме повратку с Једрена, из оног крвавог ограшја, званично му понудише, с врха државне управе, да остане у позадини да ради посао, који је само он могао радити, да својим картографским знањем, својом умешношћу, послужи српској држави исто онако као што је на бојном пољу. Два министарства званично тражише да остане и помогне израду потребних карата и скица. Али он не прихвати предлог. Беше му милије да својим грудима, својим животом буде бранич против насртаја незахвалног и мучког непријатеља.

Војници пок. Дединца, опазивши да га нема међу њима, јурили су као помамни у сред највећег окршаја, па чак и сутра дан, тражећи га да га нађу и изнесу с бојног поља, да га не оставе случају и страхотама непријатеља — варварина, већ да га бар српски, хришћански сахране, како јунаку доликује? Можда је који од њих том приликом чак и главу своју дао?! Можда. Али љубав према овом јунаку, старешини и другу није им допуштала мислити на свој живот, на опасност за себе...

Нежни син, драги браг, мили сродник, незаборављени друг није се удалио од нас нечујно, неславно, недостојно. Не! Ореол мученичке славе, који је он себи исплео око главе, блистаће за вечита времена и казивати и породици и друговима колико велики дух беше овај млади човек. колико корисног он даде и колико још обећаваше. Она мермерна спомен-плоча, коју ће колеге Радоја Дединца на видну месту у I гимназији поставити и на којој ће златним и крупним словима скромно забележити јуначки подвиг свога колеге биће више него вечита лекција за потомство, за омладину, за оне, за које је Радоје само и живео; она ће настављати земаљски живот овога истинског наставника и човека. Невина усташца, која са тог места буду побожно шапутала име свога учитеља — хероја, изговара-

ће не само речи славе једног човека, који се своме народу потпуно одужио, већ и речи утехе за ојађену мајку, браћу, сестре, сроднике и пријатеље.

Слава ти, наш драги, млади друже и пријатељу! Слава ти и Бог да те опрости!

проф. А. Станојевић

Наше жртве за Бугаре

ПЕШАДИЈСКИ КАПЕТАН ПРВЕ КЛАСЕ

† Коста Костић

КОМАНДАНТ БАТАЉОНА У 9. ПУКУ, II. ПОЗИВА

Симпатични капетан Костић после борбе на Куманову са својим батаљоном отишао је под Једрене где се борио како јунаку и Србину доликује док несрећна зараза није учинила крај животу овог у истини племенитог човека, чију смрт искрено оплакаше сви који су га познавали. Капетан Костић је један од оних дивних наших сфицира, које смо принели на жртву, да Једрене буде бугарско. У борби његово уморено и истрошено тело остало је да вечан сан почива под тврдим зидинама Једрена и да за вечна времена буде сведок српског кавалерства и словенске солидарности Срба према Бугарима. Његове кости данас опет почивају у земљи којом Турци господаре, и њему ће то бити готово лакше, јер су нам Турци, после освећеног Косова, лањи душмани од Бугара, за чију је величину свој живот положио. Капетан Костић био је сушта доброта и оличење племенитости.

Слава му!

КОСОВСКИ ОСВЕТНИЦИ

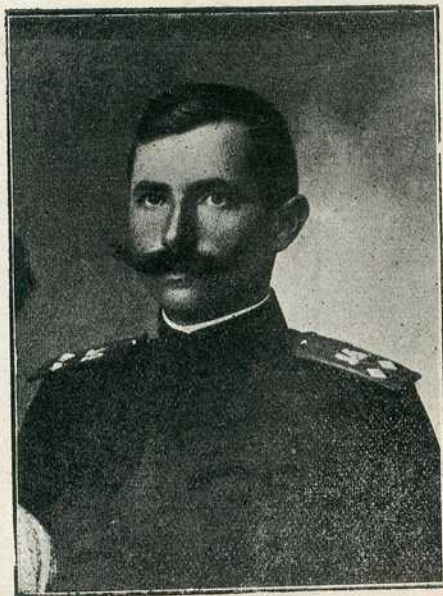
Капетан † Стеван Симић командир четврте чете, првог батаљона VI пука I позива

Уз мајора Косту Ценића и друге прослављене наше хероје славном смрћу, јуначки је пао на Злетовској Речи капетан прве класе Стеван Симић о чијим смелим подвизима већ писали, а данас га приказујемо и у слици, да се одужимо сени јунака. Капетан Стеван са својом четом борио се као лав, о чему смо већ с похвалом писали, док га непријатељско олово није оборило тешко рањена. Смртно погођен пренет је у Скопље, где је 19. јуна у вече преминуо а сутра дан сахрањен. Међу онима који су своје име обесмртили капетан Симић заузеће почасно место.

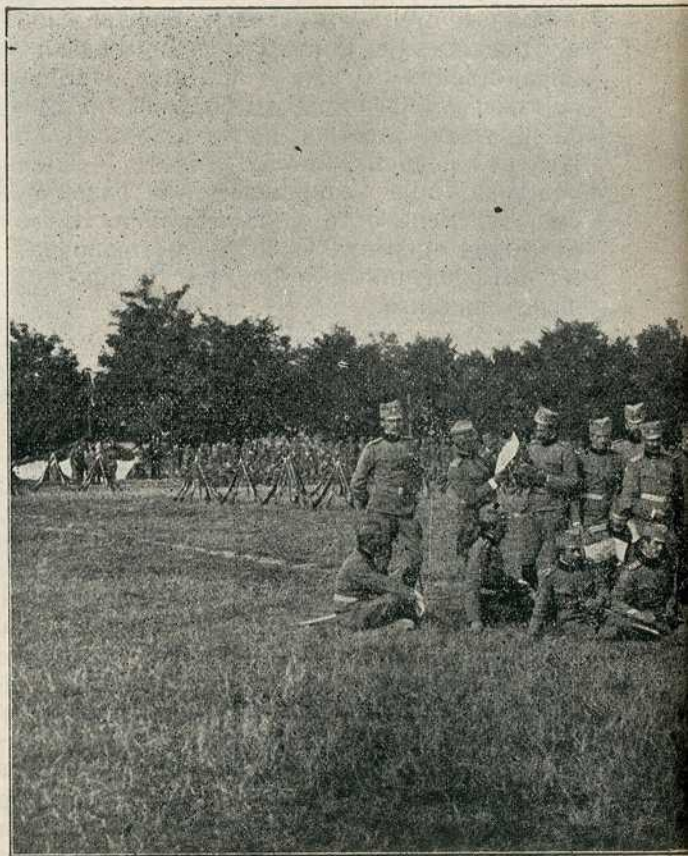
Слава му!

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Осветници Кос

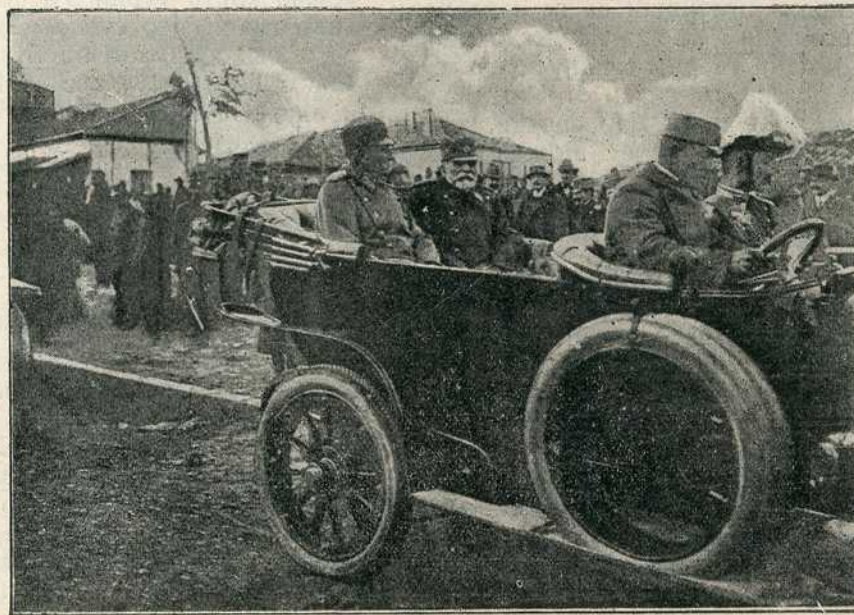
Пешадијски капетан I. класе
† Христа Буђић
 командир чете у XIV. пуку I. позива
 Славно пао код Св. Николе.

Официри VI. пешадијског пука са својим главаром

Слика наша представља официре главаром престолонаследником Александром као прави Обилићи прослављајући свој преглед код Злетовској Реци. На слици су и славно пали Богдан Анђелковић, Радован Шуњеварић и други. Слава палима, а хвала живима!

Наши у Скопљу

Улазак Краља Петра у Скопље

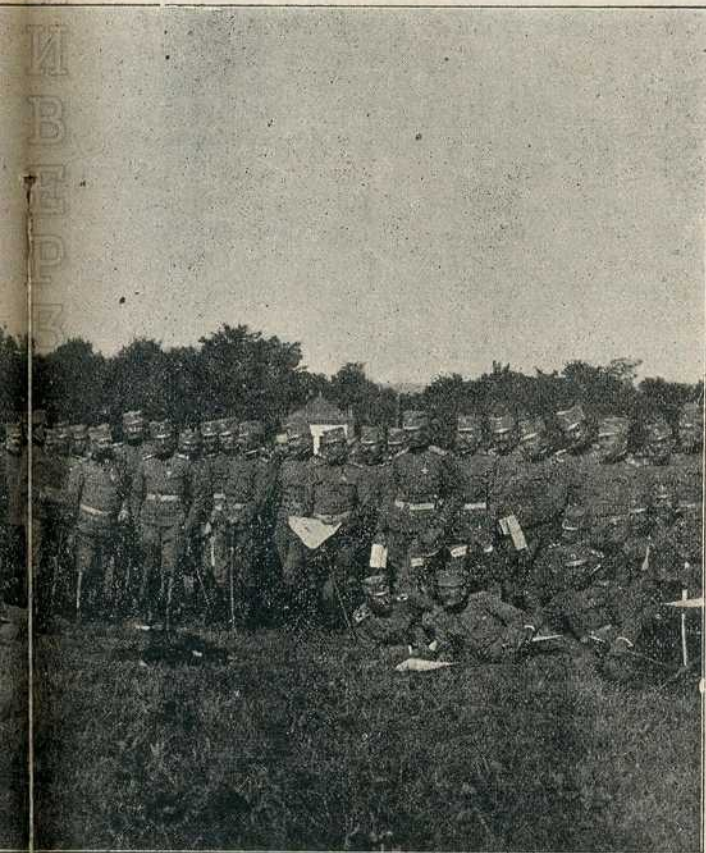
Осветници

Резервни пешаки

Проф. † Радован
 Ађутант команданта
 Славно пао код

ова и Сливнице

аванс и Њ. Кр. В. престолонаследником Александром

ставног шестог пешадијског пука са својим
ром. Сви су се они показали на бојном пољу
у на Куманову, Прилипу и Битољу као и на
имајори Пера Протић и Сава Мацић; капетани
и Стеван Симић и поручник Јова Јовановић.

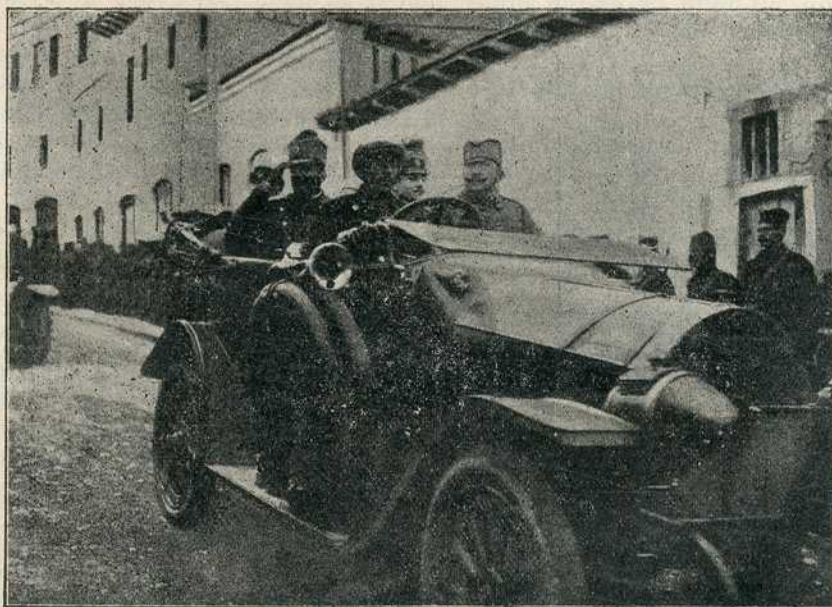
Гезервни пешадијски капетан
Проф. Јован Станојевић-Шаркаменац
командир чете у XIV. пуку II. позива
Подлегао ратним тегобама.

ицу Сливнице

Наши у Скопљу

пешадијски наредник
дфе Д. Дединац
та IV. прекобројног пука
на Бел. Говедарнику.

Улазак Престолонаследника у Скопље

Осветници Сливнице

ПЕШАДИЈСКИ МАЈОР

† Коста Ценић

КОМАНДАНТ 3 БАТАЉОНА 5 ПУКА
КРАЉА МИЛАНА

СЛАВНО ПАО НА КОТИ 650 17. ЈУНА

На коту 650

— Опис крваве борбе у близини Штипа —

Трећи батаљон петог пука Краља Милана првог позива, којим је командовао храбри мајор *Коста Ценић*, био је одређен 17. јуна на предстражу.

Очекујући смену, уморни и сањиви војници, на бојни знак морали су ступити у борбу, коју им је наметнуо изненадни бугарски напад.

Бој је био страшан. Наши војници су имали према себи далеко надмоћнијег непријатеља. Читав пук пешадије, чију је уједначену пушчану ватру пратила рика шест брзометних топова, надирао је силно на наш изненађени батаљон.

Са својим неустрашимим Ваљевцима који у рату с Турцима навикоше да гледају смрти у очи и да јој се до последњег даха одупру, присебни мајор Ценић стао је на чело свога батаљона и узвикнуо:

— „Не одступајте, јунаци! Част Отаџбине тражи од вас, да до последњег овде останете!“

Паклена ватра сипала је из бугарских пушака и топова. Напад с бугарске стране вршен је с толико жестине, да се могло приметити, да је непријатељ знао бројну снагу војске која му је давала отпора. Приљубљени на коту, не помишљајући на повлачење, наши војници нису дали да их Бугари уђуткају. Окршај је био све крвавији.

Пред вече, у смирај сунца, Бугари су надирали по-мамно. Снага њиховог налета одавала је решеност, да се пробију у наше редове и да клањем реше судбину коте 650.

Густе масе њихових војника, охрабрене нашом малобројношћу, приближавале су се врло брзо.

Мрак се спуштао. Наши су се редови почели проређивати. Но, ни на једном крилу не осећа се попу-

штање. Пред замахнутом косом Смрти, сваки је хтео да остане присебан и да се достојно откупи. У колико су се Бугари више приближавали, у толико је паљба постајала учестанија и гушћа.

Настаде моменат решавања. Водници и командири 1. и 2. чете излетеше напред и поведоше у смрт и себе и своје војнике. Капетани Тома Јоцић и Ђорђе Мандић, не дадоше се збунити, и ако их је од бугарских првих редова раздвајало свега 50 метара. Прасак бомби и шрапнела са бугарске стране, само је појачао раздражење наших Дринаца.

Настаде решавајући моменат. Киша од куршума и шрапнела претвори се у пљусак. У томе моменту храбри капетан Мандић паде с осмехом на уснама. Капетан Јоцић, кога непријатељска граната беше тешко контузовала у леву ногу, одбачен је у страну.

Чете ипак не остадоше обезглављене. Капетан Средоје Пиперчић, по седми пут поведе 2. чету на јуриш. Бугари застадоше. То беше крај њиховог надирања. Укотвљени према нама, они су пуцали без престанка. Неколико подофицира и велики број војника падоше за трен ока. Капетан Павле Павловић и потпоручник Симон Поповић, излетеше пред војнике и осоколише их својом мирном и присебном командом. Оба двојица су рањени.

Дубоко увече, када се ноћна студ почела увлачити у знојаве војничке блузе, Бугари се почеше повлачити у реду. Капетан Пиперчић, при првим знацима бугарског повлачења, радосно узвикнуо:

— „Војници, кота је у нашим рукама! Непријатељ одступа.“

Храбри Дринци испратише одступајућег нападача сложном паљбом.

Дубоко у ноћ, паљба је обустављена. А на коту 650 коју крвљу залише наши кршни и једри Дринци; и коју својим лепим и ведрим главама заштитише мајор Коста Ценић и капетан Мандић, — пркосно се лепршала застава петог пука.

М. П.

Наши у Скопљу

Улазак Краља Петра у Скопље

Значајан је то био дан, значајан за врховног команданта победоносне српске војске, значајан за будућег краља препорођене и проширене Србије; значајан је то био дан и за оног мисленог и мудрог старца и ратника, стратега и војводу, који је ратом руководио; значајан је то дан био за српске офицере и све ове српске борце, који су, најзад, после великих и тешких бораба и битака доживели тај жељени, давно жељени тренутак, да угледају зидине Душанова града и да са њихових бедема пуштају погледе да блуде на далеко преко гора и долина и да с пуним грудима могу изговорити реч: „Све је ово опет српско и слободно!“

Улазак Краља Петра у Скопље остаће забележен на листовима историје, као што ће остати забележен у душама оних, који су тога дана били у Душановом граду. Тим датумом отпочиње нова епоха у животу српског народа — отпочиње остваривање српских вековних снова, отпочиње епоха слободе и уједињења српског племена. Корак по корак ишла је храбра српска војска, кроз гору и воду пробијала се, реку крви пролила, сваку стопу земље крвљу икупљивала док је Скопље освојила и свом народу слободу извојевала. Зато је и дочекао Краљ Петар са војводом Путником у Скопљу са толиком одушевљењем. Уласком његовим у Скопље отпочиње нов живот за сав народ српски и тај дан је значајан и за самога Краља и за цео народ и за српску историју.

Српска жена

Надмашила све досадашње најславније жене свих народа на свету.

Бабајка свога, супруга свога, брата свога, сина свога испраћала је на бојно поље цвећем и одушевљењем. Свима је говорила да је Отаџбина преча од живота. Љубав своју материнску, она је потчинила великој љубави према Отаџбини. Она је схватила да само срећна Српкиња може да буде срећна мајка. Убеђена је да је Отаџбина преча од свега.

Остајала је дома самохрана са дејачи својом. Радовала се безмерно великим успесима ратника српских и — радила је, привређивала је неуморно.

Кућила је кућу најдомаћинскије.

Обрађивала је њиве и сређивала летину: Копала је, орала је, сејала је, жела је, врла је, извршивала је све тежачке радове да би дејач испранила, да би ратницима понуда послала и да би имала славског колача и могла дати држави зрача. Све је то чинила најистрајније.

Шлепа је чарапе и шила рубље па их слала ратницима на далеке стране најсвесрдније.

Неговала је рањенике и своје и противничких војска, најбрижљивије.

Чувала је женски образ свој најчедније.

Оне који су могли с пушком поћи а нису, назвала је шкартом и презирала их најревностије.

Србовала је у сваком погледу најсавесније.

Слава ти српска жено! Славна си! Надмашила си све досадашње најславније жене свих народа на свету.

*

Србине, поноси се женом својом. Поштуј је, величај је, обожавај је. Узвиси је и пред законом и у просвети. Она ти је веран сапутник и у злу и у добру. Она ти је камен станац дома твога. Она је родољуб. Она приноси на олтар Отаџбини и себе и пород свој. Нема жене равне српској жени.

Србине, твоја је жена снага твоја. Она је и стуб породице и стуб државе твоје.

*

Кћери моје миле и златне. Земаљски закони много су неправедни према Вама. Много су Вас запоставили, а и одговарајућих домаћичко васпитних школа немамо које би Вас још боље спремиле за добре домаћице за добре супруге, за добре мајке и за добре грађанке и Српкиње.

У овим ратовима у овим великим и историјским давима Ви сте својим беспрекорним држањем доказале да наши законодавци и државници Вашу велику душу познавали нису. Ви сте Отаџбину своју много задужиле. Ви сте заслужиле, да пред законом не будете застављене и да имате својих домаћичко-васпитних школа у довољном броју. А када то тако буде, онда ће Србија општа мајка наша бити најнапреднија и најсвободнија земља.

*

Скромна жено српска! Ово написасмо колико тебе ради толико још више мужева твојих, а највише Отаџбине наше ради.

Мужеви ваши свуда куда су год ратовали стекли су гласа као хумани, културни људи. Треба у свему такви да су и на своме огњишту према узорној жени својој.

Мужеви и држава треба сад да покажу и докажу да су вам признавни, да су вас достојни. У томе лежи велики њихов интерес и морални и материјални.

Чича Милослав.

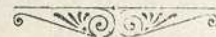
Осветници Сливнице

ПЕШАДИЈСКИ КАПЕТАН I КЛАСЕ

† Стеван Симић

КОМАНДИР ЧЕТВРТЕ ЧЕТЕ ПРВОГ БАТАЉОНА
VI ПУКА I ПОЗИВА
СЛАВНО ПАО НА ЗЛЕТОВСКОЈ РЕЦИ

МИР

Спустите сабље ви, јунаци силни,
Оставте пушке у касарнске купе:
Сјашите с коња, ви јахачи крилни,
Нека иду дома победничке трупе.

Гинусте доста, гинули сте славно,
Весело дишу ваше силне груди,
Прешли сте шуме, реке, поље равно,
О делу вашем сад нек суде људи!

Скупите децу, кад стигнете дома,
Учите их како борити се треба
Да врате оно, сред праске и лома,
Што и Бог тражи гледајући с неба.

Одморте тело измучено бојем
За славу нову на светом олтару, —
Заслужили сте! Јер крвавим знојем
Ви нам вратисте нашу земљу стару...

Доцније, тамо, кад вам седе власи
Покрију главу, сетите се дана
Ових, када вас дивно дело краси
Достојно деце Лазе и Богдана!...

28. јула 1913.

Жив. М. Пауновић.

Косовски осветници

ЦРНОГОРСКИ ПОРУЧНИК

† Нико Ф. Шоћ

КОМАНДАНТ ЛЈУБОТИЊСКО-ГРАЂАНСКОГ БАТАЛИОНА
СЛАВНО ПАО 19. МАРТА ПОД ТАРАБОШЕМ

Под тврдим зидинама Тарабоша проливена је силна крв и пало је много најбољих јунака личне српске Црне Горе. Ту је нашао јуначку смрт и поручник Нико Шоћ, један од оних који но је знао „стићи и утећи и на страшном месту постојати“.

Са захвалношћу ратна историја Црне Горе забележиће његову мудру управу 28. септембра 1912. на Широчкој Гори, а још са већом победом над Турцима 22. октобра прошле године у Барбалушу, коју је извејао лично по својој увиђавности а без ичијег наређења, са храбрим Љуботињанима, са којима је успео да одбије и у бегство примора, осам пута јачег непријатеља који је био покушао, да прекине отступницу црногорској колони на овој страни. Овде је непријатељ имао четири до пет стотина мртвих и рањених, а црногорских је било 17 рањених и 10 мртвих, међу којима је храбро пао, витешки се борећи, и официр народне војске Иво Перов Шоћ.

Наступања подручног му баталиона пут Медове и Љеша, као и наступање првог пута пут Тарабошких утврђења служило је за пример — како се сам командант приморског одреда изразио — Речи „црногорски, јуначки, поштено, да ви се захвали“, упућене официрима и војницима баталиона љуботињско-грађанског од стране Њ. Кр. В. Књаза Мирка, приликом прве посете, остаће упечаћене у срцу сваког Љуботињанина и Грађанина, за шта се има на првом месту захвалити команданту Шоћу.

За ссобиту част и награду сматраше баталион као и његов командант, што му у део паде, да буде резерва формираном баталиону при јуришу на тврђаве Та-

рабоша те, весело, певајући и неустрашимо хиташе, и 18. марта у 4 сата после подне пређе доњу жицу и заузе положаје, ступивши у очајну борбу са непријатељем

Покојни Шоћ свесно даваше команду, неустрашимо летећи од шанца до шанца уз непрестано пролеташе непријатељских танади и очекиваше кад ће доћи згодна прилика да са храбрим Љуботињанима лично испита утврђења Тарабоша. Целе ноћи продужаваше се очајна борба са непријатељем из заузетих шанчева. У 12 сати покојни Шоћ доби лично и усмено наређење од команданта првог убојног борбеног реда, командира Гојнића, којег су војници с првом назвали „гвоздени официр“ (он је заступио покојног ком. П. Пламенца који ту витешки пале у јуришу првог дана) да се баталион смени и у средини Тарабоша мало одмори. Али покојном команданту Шоћу не би суђено, да судбину Скадра види и плодове ратних победа ужива, већ непријатељска граната, као да завиђаше Домовини на овако храбром и вештом вођи — долете и за навек одузе нам га У боју овом баталион ја изгубио, поред приличног броја војника још једног младог хитрог и храброг официра, потпоручника Елажа Кнежевића.

Баталион Љуботињски је искрено ожалио свога команданта, у коме је изгубио храброг вођу и доброг чувара Покољења ће са захвалношћу помињати његово име, кад буде реч о његовој мудрој управи на Тарабоши, што је успео да баталион сачува од крајне пропасти

Покојни Нико рођен је 11. маја 1881. Официрску је школу свршио са одличним успехом на Цетињу 1908. Произведен је 1908. за потпоручника а у почетку 1912. г. по одлично положеном испиту унапређен је у чин поручника. Њ. В. Краљ Никола увиђајући у њега особите способности и војничке врлине, поставио га је у априлу 1912. за команданта баталијона Љуботињско-Грађанског, са којим је сјајно командовао и лаворове брао себи и своје баталијону. За све време рата са Турцима 1912/13 године, а последњег јуриша на Тарабошу 19. марта 1913 даде живот за Краља и Отаџбину у тридесет другој години свога живота.

Слава му!

Црногорци против Бугара

— Јуначки подвизи Црногораца на обалама Брегалнице —

Да се одуже за указану помоћ под Скадром, дошло је одмах у почетку рата на српско бугарску границу око 15 000 Црногораца да помажу српској војсци против Бугара. Где год су Црногорци били у борби, показали су права чудеса од јунаштва. Они чине и немогуће ствари, јер се нико од њих ни најмање не бриње за свој живот. Како су црногорске жртве у балканско турском рату биле услед дугог опседања Скадра врло велике српска је Врховна Команда одлучила да две црногорске бригаде служе као резерва. Они су изјавили, да они живи неће остати у резерви, па ако треба резерве, нека Врховна Команда одреди за тај посао друге.

— Ако поштујеш црногорски образ, изјављено је са црногорске стране српском ђенералштабном потпуковнику М. Ж. Миловановићу, онда реци ономе коме треба рећи, да друге одреде за резерву, а нас нека пuste у први ред, јер ми Црногорци нијесмо вјешти за резерву.

Морало им се учинити по жељи. Код заузећа Рајчанског Рида правили су права јунаштва. Заробљени Бугари приповедају, да у њиховој војсци влада страх од две ствари, од српске артиљерије и од—Црногораца.

Међу нашим војницима и Црногорцима влада идилска хармонија и права братска љубав. Српски војници, који су очарали свет својом храброшћу, диве се

црногорској неустрашивости, хвале их и веле им, да нема јунака над Црногорцима.

Ви сте већи јунаци, него ми одговарају Црногорци, задовољни оценом Шумадицаца.

Кад су Црногорци, који у рату немају Бог зна какве коморе без које се модеран рат не може ни замислити, почели на бојном пољу сваки дан добивати по велик хлеб и велик комад меса, упитали су војнике:

- Па откуд вам све то?
- Шаљу нам из Србије.
- Колико оваких хљебова добијете за мјесец дана?

— Сваког дана по један

— Е Бог и богме, ви би већ давно морали бити царевина, и ми се чудимо краљу Петру, зашто не ратује сваке године.

Црногорци су за Бугаре страх и трепет. При јуришу кличу:

— Видјећете ко је Црногорац!

И онда навале, и што је пред њима мора бити покошено, јер они не знају шта је узмицање а не би узмакли ни онда, кад би видели, да о томе зависи победа. Тако су одгојени од колевке. Радије гину, него да се осрамоте пред својима

Црногорци се непрестано туку стојећи.

Кад сам пришао к рањеном Црногорцу и упитао га, где је рањен и у којој битци, рекао је:

— Рањен сам у ногу, а да боја нисам ни видио.

— Како то?

— Е Бугари су пуцали из далека, зрно ме је погодило у ногу и пао сам.

— Па то је била битка.

— Каква је то битка? Гдје главе не лете, нема битке!

Црногорци носе уз пушку и револвер. Јуриш изврше бајонетом а кад допру у шанчеве, пуцају из револвера. Пионирских справа немају, а и не требају их, јер сматрају уколавање пред непријатељем за срамно.

Међу Црногорцима налазе се и младићи од 16 година и старци од 60 70 и више година. Све је то међусобно помешано, јер је раздвојено по племенима. Не растављају се, да може брат брата помагати у несрећи. Многи се заносе тиме, да ће у будуће моћи организовати црногорску војску по модерним начелима, само се још сала боје, како ће то ићи да се не раставе племена у разне батаљоне.

Црногорци су с малим задовољни, и осећају се међу браћом из Србије изврсно, као код куће. Србијанцима дају првенство, што је код Црногорца право чудо.

Споменик осветницима Косова

— Апел одбора за подизање споменика у Крушевцу —

Крушевац, поред споменика изгинулим на Косову требало би да има и споменик Херојима, који су осветили тужно Косово у 1912. години

Овај споменик, кад би се блок дућана пред спомеником дигао, могао би бити у непосредној близини, или наспрам садањег споменика. И ово би било нешто јединствено! Али, да ово буде, требало би много новаца, и доста времена

Овај споменик могао би се подигнути и у дворишту цркве Цара Лазара у близини куле Лазарева.

Овај би споменик по месту, а нарочито што би га подизали Турци заробљеници, представљао један колико величанствен толико и интересантан историски пандан задужбини Цара Лазара.

Турци, који су некада погубили Цара Лазара и његову државу уништили, крај развалина двора Лаза-

рева, као заробљеници српски, раде на споменику Славе српскоме оружју.

Није ли то лепа и дирљива идеја, за чије остварење не би требало жалити ни труда ни материјалних средстава?

Председник одбора за подизање споменика Слави Победи командант XII пуковског округа потпуковник Жив. Ј. Нешић

Осветници Сливнице

РЕЗЕРВНИ ПЕШАДИЈСКИ ПОТПОРУЧНИК

† Сретен Станић — Сукић

водник у II пешадијском пуку Ђвеза Михаила
Славно пао на Дренку.

Још се не осуши крв, коју пролише врли српски синови по целом Балканском Полуострву од Једрена до Балкана и од Дунава до Јејејског Мора, а проли се потоком нова, свежа крв храбрих српских јунака и понова зали дивна македонска брда и долине. Још не усахнуше сузе српских мајки увељених али поносних са храбрости њихове деце, а потекоше нове сузе, али много теже, много врелије, сузе, које саживу њихова срца, јер их изазва доскорашња браћа. Још не умину туга српских сеја за палом јуначком браћом; а нове гробне хумке покрише тела славно изгинулих витезова, њихове браће и створи им се нова туга, нови јад. Задрхташе сваколика срца; узбудише се све племените душе и плануше праведним гневом пред неверним братом, који погази веру и заклетву и мучку нападе на свога брата и савезника.

Полетеше српски синци весело у бој, да понова ставе своје животе на браник Отаџбине. И падоше много јуначка срца, изгинуше јуначки и славно многи оду-

шевљени Срби а међу њима и племенити јунак Станић. И он положи свој витешки живот на олтар Отаџбине, бранећи право и слободу Србинову.

После издајничкога напада „браће“ Бугара, који намераваху да отму крваво стечене тековине Србинове и да укину слободу Србинову у Маџедонији, он први полете у бој са својом четом

Запојен још од рана великом идејом слободе Србинове, коју је волео изнад свега, постао је њеним заточником. Имајући у виду, да још многа наша браћа немају слободе, и да се она може извојевати само у друженим снагама, постао је велики поборник идеје уједињеног Југословенства. Сав се био посветио раду на тој светој идеји. Сваким средством, које би служило том циљу послужио би се. Тако једно средство било му је соколство. Схвативши правилно значај Соколства, које је много допринело ширењу те идеје и зближењу Југословена, што се толико пута манифестовало у соколским слетовима — постао је његовим најврснијим чланом. Од тада се сав посветио соколској идеји, радећи свим силама на њеном остварењу. Соколство му је било све и сва. Њему је дао на службу сву своју младићску енергију, своје силе, своје одушевљење. Да би Соколство могло да послужи својој циљу, старао се с другим одушевљеним омладинцима да га уздигне на достојну висину, те је он био један од оних активних радника који су успели напорним и истрајним радом да уздигну српско соколство до овајга

степенa, на коме се данас налази. Сваку могућу жртву подносио је ради оснажења српскога соколства.

Будући такав, са највећим одушевљењем примио је глас да је наређено, да се војска мобилише, да би се ослободио бар један део потлаченог Српства. Са својом четом је срећно и јуначки издржао све борбе од Куманова до Бигоља с вековним непријатељем српским Иронија судбине је хтела да он погине у борби с људима који су били дојучерањи савезници а и браћа, с људима, од којих је он као јунак добио и награду — лаворов венац Године 1910. био је на слету соколском у Софији. Ту је на гимнастичким утакмицама добио другу награду — лаворов венац од „браће“ Бугара. На тракама венца стајао је натпис: „Јунаку Сретну Станићу.“ Ти људи угасили су овај млади живот, пун идеала, снаге пун уверења у југословенску заједницу, којој је свим срцем својим служио, али се то уверење з цело било распрштало пред гадним вазварским нападом Бугара.

У мучком нападу Бугара, он је, као командир чете, предводио бомбашко одељење код реке Брегалнице. Тада га је погодило тачне непријатељско и задало му тешку рану у трбух која га је у толико више тиштила, што је долазила од негдашњег брата. При преносу за Куманово испустио је своју племениту душу и сахрањен је код кумановске цркве, одакле је пренет у родно му место Ниш.

Слава ти храбри и јуначки Цукићу. М. З. Симоновић.

Македонски су Словени — Срби

— Ђевђелија је прокламовала јединство српског народа од Будима до Волуна —

На великом састанку првих и најугледнијих грађана Ђевђелије и околине, који су до сада, по заблуди и по сили околности, припадали у црквеном погледу егзархији, донета је 27. јуна једнодушно и с највећим одушевљењем ова одлука:

„После ослобођења нашег од петвековног ропства, грађани вароши Ђевђелије, по одржаном благодарену у овдашњим црквама, сакупили смо се да изјавимо национално осећање.

Мучени и кињени разним пропагандама; злостављани и терорисани са стране бугарске револуционарне организације, ми смо морали до данас признавати егзархију, само да би сачували своје животе. Али данас, када смо осетили благодет дароване нам слободе, од стране храбре српске војске и Њ. В. Краља Србије; и, увидевши да смо ми са овом храбром војском један народ; да се од оних добрих и племенитих људи не разликујемо ни језиком ни обичајима, ми, слободни грађани вароши Ђевђелије, слободно изјављујемо:

а) да смо из свег срца благодарни храброј српској војсци која је жртвовала своје животе ради наших живота и ради наше среће;

б) да од данас прекидамо без бојазни сваку везу са бугарском егзархијом и прилазимо Српској Самосталној цркви коју ћемо од сада чувати као своју највећу светињу;

в) да смо у свему и потпуно солидарни са нашом браћом из Србије; и

г) да данас, сакупљени овде, најсвечаније изјављујемо и проглашавамо јединство народа и црква и да ћемо сви заједнички и најискреније радити једино за величину и славу наше Српске Државе.

Одушевљено сви кличемо:

Живела заједничка наша Отаџбина Србија, и цео српски народ!

Живео Њ. В. Краљ Петар I.

Живео Њ. В. престолонаследник Александар!

Живела храбра српска војска, осветница Косова и Сливнице!“

Тиквеш српски мисли и осећа

— Егзархисте се листом враћају у своје српско јато —

Становништво града Кавадара и тиквешкога краја, које је до сада, под притиском комитског терора припадало бугарској егзархији, свечано се одрекло егзархије и вратило се у крило српске православне цркве, вратиле су се заблуђене овце у свој стари тор. Дан повраћаја Тиквешана у њихово српско јато био је дан највећег празника у Кавадарцима. Иницијативом највиђенијих грађача Хаџи Васиља Несторовића, Трајка Шанлевића, трговаца. Глигора Анастасијевића, адвоката, Бориса Мичевића, бив. бугарског учитеља 21. јула је у Кавадару био импозантан збор свештенства и грађанства, на коме је донета једногласно ова одлука:

„После нашег ослобођења из петвековног ропства тиквешки слободни грађани скупили смо се данас, 21. јула 1913. године, на сред чаршије, да после одслужене службе у цркви Св. Димитрија самостално и слободно дамо израз наших националних осећања.

Ми смо сви до сада по заблуди били жртва бугарске пропаганде и терора бугарских комитета. Ми смо признавали бугарску егзархију; али после заједничког живота са ослободилачком српском војском увидели смо и осведочили се сами непосредно да смо ми по свему ближи српском народу, да између нас и Србијанаца нема никакве разлике, ни у племену, ни у вери, ни у језику, ни у обичајима. И зато, пошто смо саслушали говоре наших првих људи решили смо да овде, јавно и пред Богом и пред људима, из свег срца и душе изјавимо:

1.) Да смо ми крајње благодарни српској војсци која је, подносећи толике жртве, учинила крај турском ропству, и нама донела слободу, највеће благо човеково.

2.) Да од данас прекидамо сваку везу са бугарском егзархијом и прелазимо српској државној православној цркви и да ћемо њу једино признавати.

3.) Да смо у свему потпуно солидарни са нашом браћом и ослободилачима Србима, и да, проглашавајући јединство народа, изјављујемо да ћемо сви заједно радити једино за величину и славу наше српске државе.

Са искреним одушевљењем сви кличемо:

Живела уједињена Србија и Српски Народ!

Живео Њ. В. Краљ Петар I! Живела Српска војска!“

Наши у Скопљу

Улазак Престолонаследника Александра у Скопље

Док је српска војска као победилац ушла у Скопље, стари Душанов град, река је крви проливена. На пољанама и планинама око Рујна и Преполца, код Мердара и на Васиљевцу, на Старцу и Козјаку, многи су грбови наших бораца и јунака. „То сведоци живи што говоре јавно да гинуемо славно“. За овим окршајима дошла је крвава дводневна битка код Куманова и Младог Нагоричина. Ту је главна турска армија, коју су пет најбољих паша предводиле потучена и у бегство патерана — пут ка Скопљу био је рашчишћен. Прва армија, којом командује Престолонаследник Александар напред се креће. Она нигде не стаје, нигде се не одмара; са њом иду победе једна за другом; успех стално прати њено оружје. Наступио је значајан тренутак: пад Скопља. И на бедемима Душанова града, после толико векова, залепрша се српска застава. Хучни Вардар ваља мутне таласе и жури југу, жури мору, а обема његовим странама и на старом Душановом мосту безбројан народ: велико и мало, старо и младо одушевљено и урнебесним клицањем поздравља долазак српске узданице у царски српски град. Престолонаследник пролази кроз густе редове мештана; на уснама му осмејак, на високом челу ведрина, у очима сјај и радост отпоздравља лево и десно, отпоздравља све редом и свакога посебице — то је прво виђење ослобођеног народа са ослободиоцем. Зато је и радост тако велика. Са Престолонаследником су и велика кнегиња Јелена Петровна Константиновић и мили син неустрашимог јунака и дивног човека кнеза Арсенија, духовити принц Павле. Цело је Скопље на ногама, сав је град одушевљен и колико су бурни усклици поздрава будућем Краљу Српском, толико су топли његови отпоздрави читавом народу.

Осветници Сливнице

РЕЗЕРВНИ ПЕШАДИЈСКИ КАПЕТАН

ПРОФ. † **ЈОВАН СТАНОЈЕВИЋ-Шаркаменац**

КОМАНДИР ЧЕТЕ У XIII. ПУКУ ТИМОЧКЕ ДИВИЗИЈЕ ДРУГОГ ПОЗИВА.

Добар човек, исправан и честит грађанин, ваљан и спреман просветни радник, одушевљен родољуб и храбар војник, Јован Станојевић Шаркаменац је несрећне судбине, да падне не на бојном пољу већ да подлегне гадној и подмуклој болци — колери. Био је у свима окршајима и љутим биткама, борио се херојски на Куманову и Битољу, на Криволаку, на Вардару и Брегалници не жалећи живот предњачио је својим војницима водећи их победама над непријатељем. И баш онда кад је срећно прешао кроз наклону ватру, остао жив од пљуска куршума и шрапнела, и од оштрица бугарских бајонета, када је доживео да види сломљена и побеђена и другог непријатеља, пао је као жртве онеке болести, која је толике драге нам животе наших храбрих војника покосила.

Јован Станојевић син је тимочке Крајине. Свршио је филозофски факултет у Београду, положио професорски испит и радио је као савесан и спреман наставник васпитајући српску омладину солидним знањем својим и примером свога исправног и ничим неокалеаног живота. Био је примерно честит човек и савесан просветни радник, а необично скроман и повучен. Био је од оних ретких људи, који су задовољни својом судбином, будући увек скромних захтева у животу, не тражећи ни свечана признања, ни награде, ни боље положаје. Генерације, које је он васпитао, сећаће се с нијететом његовог савесног рада и љубави према школи и омладини.

Волео је Отаџбину своју изнад свега, и без разме-

тања са својим родољубљем он је с истом скромношћу, бескрајном љубављу према земљи, похитао у свети рат. Борио се као резервни поручник и командир чете у XIII. пуку тимочке дивизије II-ог позива. У првом рату је добио за резервног капетана. Тако је дочекао други рат — готов да да живот свој за ослобођену српску земљу. Јован Станојевић се храбро борио на крвавој Криволаку. Тешка болест отела га је из редова његових војника, које је тако храбро предводио. Подлегао је болци 6. јула у 46 години у Велесу. Умро је с једином утехом: да је не само доживео већ и храброшћу својом допринео да види освећено Косово и покајању Сливницу.

Смрт његова удар је највећи за породицу. Али и земља ће осетити да је изгубила честита човека, савесна и вредна јавна радника.

Нека му је лака ослобођена српска земља, за коју је главом платио, и нека му је трајан спомен међу нама!

Награда за пожртвовање

— Наредба министра војног за сву војску —

Редов 2. чете 4 батаљона V пешадијског пука I позива Милоје Николић, из Леовића среза азбуковачког округа подринског, рањеник са Брегалнице, одакле је донео пет рана и при удару „прса у прса“ и шесту рану бајонетом, учинио је у IV резервној болници у Београду још веће јунаштво душе.

Сетав се значаја и улоге својих старешина у борби, у тешким тренутцима, када су нада и очи подчињених управљене на свога вођа, пуи пожртвовања, и готов да и овако рањен још помогне и официру живот спасе, драговољно је понудио да се са њега скине један део коже и пришије преко ране тешко рањеног артиљеријског капетана Радивоја Радосављевића, рекав: „Сеците с мене што више, само нека капетан остане жив“.

Оволико пожртвовање за свога старешину није остало незапажено и од стране Врховног Команданта Њ. В. Краљ благоволео је указом својим од 26. овог месеца одликовати редова Милоја Николића високим одличјем — Одреном Карађорђевој Звезди IV степена, а и Министарство Војно наградило га је са 1000 динара.

Јунаци,

Са радошћу и највећим задовољством саопштавам и овај јединствен пример пожртвовања витешког вам друга Милоја, чије груди сад краси Карађорђевој Звезда.

Осветници Косова, јунаци са Куманова, Присата, Алинаца, Бакарног Гумна и Битоља, јунаци за Једрена и Арбанашких планина, витезови са Јадрана и Брегалнице, са Босиљ града и Власине, Белоградчика и Видина, дични соколони Српства, који крвљу и златним словима исписасти светле стране у историју Србинову, који херојским делима пронесосте славу српског оружја по целоме свету, понosite се и дичите и овим примером пожртвовања и љубави према своме старешини. Моје је најдубље уверење да народ, који и оваке соколоне гаји, може ведрим челом да гледа у своју лепшу и сјајнију будућност; војска која и овакве хероје има, непобедна је ма пред каквим непријатељем била. Са тим узвикујем:

*Да живи наш Врховни Командант Њ. В. Краљ!
Да живи храбра српска војска!*

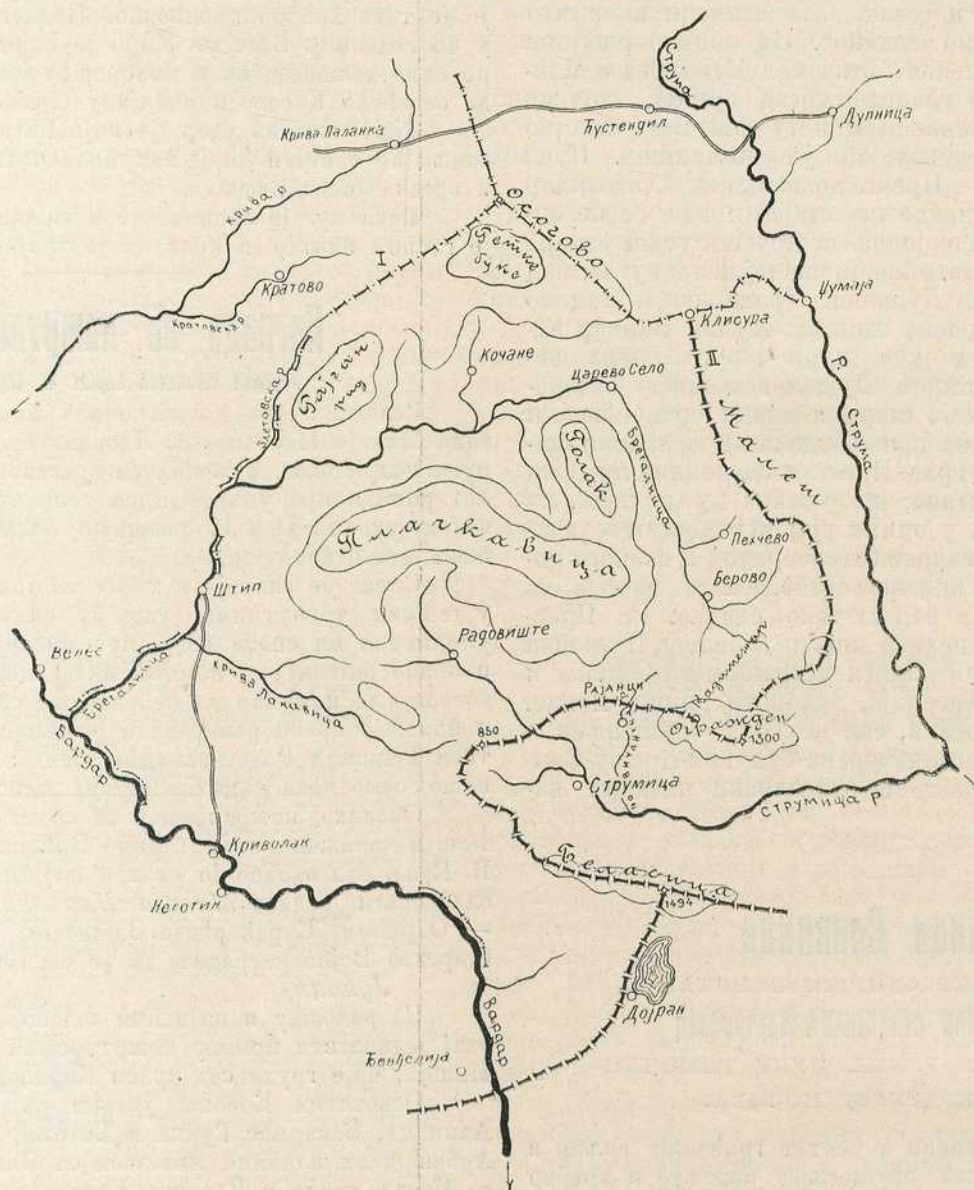
30. јула 1913. год.
Београд

Министар војни,
почасни ађутант Њ. В. Краља
Генерал

Мил. Војановић с. р.

Ми смо у 24 броју опширно описали лепо дело овог храброг војника, који је показао толико љубави и самопрегоревања према старешини. Донећемо и слику, која приказује, како начелник министарства војног, генералштабни пуковник Никола Стефановић, у присуству вредне болничарке, уважене супруге пуковника Дамњана Поповића, команданта утврђеног пиротског логора, на јунака ставља знаке заслуженог одликовања Карађорђевој Звездом.

ДЕО НОВЕ СРБИЈЕ

До рата са Бугарском ми смо тражили да граница између нас и њих пође од старе бугарско турске границе на Осогови планини, југо источно од Криве Паланке, па да иде Злетовском реком до њеног утока у Брегалницу, па Брегалницом до утока у Вардар и Вардаром до на 3 км. испод Ђевђелије, где би се састала са грчком границом.

После рата са Бугарима граница је овако утврђена: полази од Клисуре, на старој бугарско-турској граници, на водомеђи између Струме и реке Брегалнице, па иде на југ гребеном Малеши планине до коте 1300 на Огражденику планини. Од коте 1300 граница иде на запад преко Кадимезара пресецајући речицу Новичанску, јужно од села Рајанца па се обрће на југозапад да пресеке реку Струмицу између Радовишта и вароши Струмице, те одатле да се испне на коту 850 — водомеђу Струмице и Криве Лакавице; од коте 850 иде на исток гребеном Беласице планине до коте 1494 — тромеђе између нас, Грка и Бугара. Од коте 1494 граница се спушта на југ између нас и Грка а иде поред Дојранског језера са западне стране до планине Кара Бали, па одатле окреће на запад пресецајући Вардар на 3 км. испод Ђевђелије. Одатле све на запад до тромеђе са албанском границом, западно од Охридског језера.

Овом новом границом Србија добија богате и плодне долине река: Брегалнице, Криве Лакавице и горњи део реке Струмице са важнијим местима: Штипом, Кочанима, Пехчевом, Радовиштем, Царевим Селом и Беровом.

Поред ових побројаних места, Србија је, накнадно, добила и део Дојранског језера са градом Дојраном. Ову исправку лако је унети у скицу нових међа.